

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sàigòn 1998

--- o0o ---

Tập 3
Quyển Thứ 72
Hội Thứ Nhất

PHẨM QUÁN HẠNH
Thứ 19 - 3

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện lại đáp Xá-lợi-tử rằng: Như Tôn giả đã hỏi, sao gọi quán các pháp ấy. Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán sắc phi thường phi vô thường; quán thọ tướng hành thức phi thường phi vô thường. Quán sắc phi lạc phi khổ; quán thọ tướng hành thức phi lạc phi khổ. Quán sắc phi ngã phi vô ngã; quán thọ tướng hành thức phi ngã phi vô ngã. Quán sắc phi tịnh phi bất tịnh; quán thọ tướng hành thức phi tịnh phi bất tịnh. Quán sắc phi không phi bất không; quán thọ tướng hành thức phi không phi bất không. Quán sắc phi hữu tướng phi vô tướng; quán thọ tướng hành thức phi hữu tướng phi vô tướng. Quán sắc phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán thọ tướng hành thức phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán sắc phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán thọ tướng hành thức phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán sắc phi viễn ly phi bất viễn ly; quán thọ tướng hành thức phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán nhãn xứ phi thường phi vô thường; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi thường phi vô thường. Quán nhãn xứ phi lạc phi khổ, quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi lạc phi khổ. Quán nhãn xứ phi ngã phi vô ngã; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi ngã phi vô ngã. Quán nhãn xứ phi tịnh phi bất tịnh; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi tịnh phi bất tịnh. Quán nhãn xứ phi không phi bất không; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi không phi bất không. Quán nhãn xứ phi hữu tướng phi vô tướng; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán nhãn xứ phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán nhãn xứ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán nhãn xứ phi viễn ly phi bất viễn ly; quán nhĩ tỷ thiết thân ý xứ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán sắc xứ phi thường phi vô thường; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi thường phi vô thường. Quán sắc xứ phi lạc phi khổ; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi lạc phi khổ. Quán sắc xứ phi ngã phi vô ngã; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi ngã phi vô ngã. Quán sắc xứ phi tịnh phi bất tịnh; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi tịnh phi bất tịnh. Quán sắc xứ phi không phi bất không; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi không phi bất không. Quán sắc xứ phi hữu tướng phi vô tướng; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán sắc xứ phi hữu nguyện phi vô nguyện, quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán sắc xứ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán sắc xứ phi viễn ly phi bất viễn ly; quán thanh hương vị xúc pháp xứ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán nhãn giới phi thường phi vô thường; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi thường phi vô thường. Quán nhãn giới phi lạc phi khổ; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi lạc phi khổ. Quán nhãn giới phi ngã phi vô ngã; quán sắc giới, nhãn

thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi ngã phi vô ngã. Quán nhãn giới phi tịnh phi bất tịnh; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịnh phi bất tịnh. Quán nhãn giới phi không phi bất không; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi không phi bất không. Quán nhãn giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán nhãn giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán nhãn giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán nhãn giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán nhĩ giới phi thường phi vô thường; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi thường phi vô thường. Quán nhĩ giới phi lạc phi khổ; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi lạc phi khổ. Quán nhĩ giới phi ngã phi vô ngã; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi ngã phi vô ngã. Quán nhĩ giới phi tịnh phi bất tịnh; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịnh phi bất tịnh. Quán nhĩ giới phi không phi bất không; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi không phi bất không. Quán nhĩ giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán nhĩ giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán nhĩ giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán nhĩ giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán tỷ giới phi thường phi vô thường; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi thường phi vô thường. Quán tỷ giới phi lạc phi khổ; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi lạc phi khổ. Quán tỷ giới phi ngã phi vô ngã; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi ngã phi vô ngã. Quán tỷ giới phi tịnh phi bất tịnh; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịnh phi bất tịnh. Quán tỷ giới phi không phi bất không; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi không phi bất không. Quán tỷ giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán tỷ giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán tỷ giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán tỷ giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán thiết giới phi thường phi vô thường; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi thường phi vô thường. Quán thiết giới phi lạc phi khổ; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi lạc phi khổ. Quán thiết giới phi ngã phi vô ngã; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi ngã phi vô ngã. Quán thiết giới phi tịnh phi bất tịnh; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịnh phi bất tịnh. Quán thiết giới phi không phi bất không; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi không phi bất không. Quán thiết giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán thiết giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán thiết giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán thiết giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán thân giới phi thường phi vô thường; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi thường phi vô thường. Quán thân giới phi lạc phi khổ; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi lạc phi khổ. Quán thân giới phi ngã phi vô ngã; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi ngã phi vô ngã. Quán thân giới phi tịnh phi bất tịnh; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịnh phi bất tịnh. Quán thân giới phi không phi bất không; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi không phi bất không. Quán thân giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán thân giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán thân giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán thân giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán ý giới phi thường phi vô thường; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi thường phi vô thường. Quán ý giới phi lạc phi khổ; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi lạc phi khổ. Quán ý giới phi ngã phi vô ngã; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi ngã phi vô ngã. Quán ý giới phi tịnh phi bất tịnh; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịnh phi bất tịnh. Quán ý giới phi không phi bất không; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi không phi bất không. Quán ý giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán ý giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán ý giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán ý giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán địa giới phi thường phi vô thường; quán thủy hỏa phong không thức giới phi thường phi vô thường. Quán địa giới phi lạc phi khổ; quán thủy hỏa phong không thức giới phi lạc phi khổ. Quán địa giới phi ngã phi vô ngã; quán thủy hỏa phong không thức giới phi ngã phi vô ngã. Quán địa giới phi tịnh phi bất tịnh; quán thủy hỏa phong không thức giới phi tịnh phi bất tịnh. Quán địa giới phi không phi bất không; quán thủy hỏa phong không thức giới phi không phi bất không. Quán địa giới phi hữu tướng phi vô tướng; quán thủy hỏa phong không thức giới phi hữu tướng phi vô tướng. Quán địa giới phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán thủy hỏa phong không thức giới phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán địa giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán thủy hỏa phong không thức giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán địa giới phi viễn ly phi bất viễn ly; quán thủy hỏa phong không thức giới phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán khổ thánh đế phi thường phi vô thường; quán tập diệt đạo thánh đế phi thường phi vô thường. Quán khổ thánh đế phi lạc phi khổ; quán tập diệt đạo thánh đế phi lạc phi khổ. Quán khổ thánh đế phi ngã phi vô ngã; quán tập diệt đạo thánh đế phi ngã phi vô ngã. Quán khổ thánh đế phi tịnh phi bất tịnh; quán tập diệt đạo thánh đế phi tịnh phi bất tịnh. Quán khổ thánh đế phi không phi bất không; quán tập diệt đạo thánh đế phi không phi bất không. Quán khổ thánh đế phi hữu tướng phi vô tướng; quán tập diệt đạo thánh đế phi hữu tướng phi vô tướng. Quán khổ thánh đế phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán tập diệt đạo thánh đế phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán khổ thánh đế phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán tập diệt đạo thánh đế phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán khổ thánh đế phi viễn ly phi bất viễn ly; quán tập diệt đạo thánh đế phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán vô minh phi thường phi vô thường; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi thường phi vô thường. Quán vô minh phi lạc phi khổ; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi lạc phi khổ. Quán vô minh phi ngã phi vô ngã; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi ngã phi vô ngã. Quán vô minh phi tịnh phi bất tịnh; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi tịnh phi bất tịnh. Quán vô minh phi không phi bất không; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi không phi bất không. Quán vô minh phi hữu tướng phi vô tướng; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi hữu tướng phi vô tướng. Quán vô minh phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán vô minh phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán vô minh phi viễn ly phi bất viễn ly; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi lạc phi khổ. Quán vô minh phi ngã phi vô ngã; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi ngã phi vô ngã. Quán vô minh phi tịnh phi bất tịnh; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi tịnh phi bất tịnh. Quán vô minh phi không phi bất không; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi không phi bất không. Quán vô minh phi hữu tướng phi vô tướng; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi hữu tướng phi vô tướng. Quán vô minh phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán vô minh phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán vô minh phi viễn ly phi bất viễn ly; quán hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sầu thán khổ ưu não phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán nội không phi thường phi vô thường; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi thường phi vô thường. Quán nội không phi lạc phi khổ; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi ngã phi vô ngã. Quán nội không phi tịnh phi bất tịnh; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi tịch phi bất tịch. Quán nội không phi không phi bất không; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi không phi bất không. Quán nội không phi hữu tướng phi vô tướng; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi hữu tướng phi vô tướng. Quán nội không phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán nội không phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán nội không phi viễn ly phi bất viễn ly; quán ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi thường phi vô thường; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tịch lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi thường phi vô thường. Quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi lạc phi khổ; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tịch lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi lạc phi khổ. Quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi ngã phi vô ngã; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tịch lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi ngã phi vô ngã. Quán Bồ thí Ba-la-

mật-đa phi tịnh phi bất tịnh; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi tịnh phi bất tịnh. Quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi không phi bất không; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi hữu tướng phi vô tướng; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi hữu tướng phi vô tướng. Quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán Bồ thí Ba-la-mật-đa phi viễn ly phi bất viễn ly; quán Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán bốn tĩnh lự phi thường phi vô thường; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi thường phi vô thường. Quán bốn tĩnh lự phi lạc phi khổ; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi lạc phi khổ. Quán bốn tĩnh lự phi ngã phi vô ngã; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi ngã phi vô ngã. Quán bốn tĩnh lự phi tịnh phi bất tịnh; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi tịnh phi bất tịnh. Quán bốn tĩnh lự phi không phi bất không; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi không phi bất không. Quán bốn tĩnh lự phi hữu tướng phi vô tướng; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi hữu tướng phi vô tướng. Quán bốn tĩnh lự phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán bốn tĩnh lự phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán bốn tĩnh lự phi viễn ly phi bất viễn ly; quán bốn vô lượng, bốn vô sắc định phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán tám giải thoát phi thường phi vô thường; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi thường phi vô thường. Quán tám giải thoát phi lạc phi khổ; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi lạc phi khổ. Quán tám giải thoát phi ngã phi vô ngã; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi ngã phi vô ngã. Quán tám giải thoát phi tịnh phi bất tịnh; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi tịnh phi bất tịnh. Quán tám giải thoát phi không phi bất không; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi không phi bất không. Quán tám giải thoát phi hữu tướng phi vô tướng; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi hữu tướng phi vô tướng. Quán tám giải thoát phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán tám giải thoát phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán tám giải thoát phi viễn ly phi bất viễn ly; quán tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán bốn niệm trụ phi thường phi vô thường; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi thường phi vô thường. Quán bốn niệm trụ phi lạc phi khổ; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi lạc phi khổ. Quán bốn niệm trụ phi ngã phi vô ngã; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi ngã phi vô ngã. Quán bốn niệm trụ phi tịnh phi bất tịnh; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi tịnh phi bất tịnh. Quán bốn niệm trụ phi không phi bất không; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi không phi bất không. Quán bốn niệm trụ phi hữu tướng phi vô tướng; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi hữu tướng phi vô tướng. Quán bốn niệm trụ phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán bốn niệm trụ phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán bốn niệm trụ phi viễn ly phi bất viễn ly; quán bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán không giải thoát môn phi thường phi vô thường; quán vô tướng, vô nguyện giải thoát môn phi thường phi vô thường. Quán

không giải thoát môn phi lạc phi khổ; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi lạc phi khổ. Quán không giải thoát môn phi ngã phi vô ngã; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi ngã phi vô ngã. Quán không giải thoát môn phi tịnh phi bất tịnh; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi tịnh phi bất tịnh. Quán không giải thoát môn phi không phi bất không; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi không phi bất không. Quán không giải thoát môn phi hữu tướng phi vô tướng; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi hữu tướng phi vô tướng. Quán không giải thoát môn phi hữu nguyên phi vô nguyên; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi hữu nguyên phi vô nguyên. Quán không giải thoát môn phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán không giải thoát môn phi viễn ly phi bất viễn ly; quán vô tướng, vô nguyên giải thoát môn phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán năm nhãn phi thường phi vô thường; quán sáu thần thông phi thường phi vô thường. Quán năm nhãn phi lạc phi khổ; quán sáu thần thông phi lạc phi khổ. Quán năm nhãn phi ngã phi vô ngã; quán sáu thần thông phi ngã phi vô ngã. Quán năm nhãn phi tịnh phi bất tịnh; quán sáu thần thông phi tịnh phi bất tịnh. Quán năm nhãn phi không phi bất không; quán sáu thần thông phi không phi bất không. Quán năm nhãn phi hữu tướng phi vô tướng; quán sáu thần thông phi hữu tướng phi vô tướng. Quán năm nhãn phi hữu nguyên phi vô nguyên; quán sáu thần thông phi hữu nguyên phi vô nguyên. Quán năm nhãn phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán sáu thần thông phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán năm nhãn phi viễn ly phi bất viễn ly; quán sáu thần thông phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán Phật mười lực phi thường phi vô thường; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi thường phi vô thường. Quán Phật mười lực phi lạc phi khổ; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi lạc phi khổ. Quán Phật mười lực phi ngã phi vô ngã; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi ngã phi vô ngã. Quán Phật mười lực phi tịnh phi bất tịnh; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi tịnh phi bất tịnh. Quán Phật mười lực phi không phi bất không; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi không phi bất không. Quán Phật mười lực phi hữu tướng phi vô tướng; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi hữu tướng phi vô tướng. Quán Phật mười lực phi hữu nguyên phi vô nguyên; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi hữu nguyên phi vô nguyên. Quán Phật mười lực phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán Phật mười lực phi viễn ly phi bất viễn ly; quán bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán chơn như phi thường phi vô thường; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi thường phi vô thường. Quán chơn như phi lạc phi khổ; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi lạc phi khổ. Quán chơn như phi ngã phi vô ngã; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi ngã phi vô ngã. Quán chơn như phi tịnh phi bất tịnh; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi tịnh phi bất tịnh. Quán chơn như phi không phi bất không; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi không phi bất không. Quán chơn như phi hữu tướng phi vô tướng; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi hữu tướng phi vô tướng. Quán chơn như phi hữu nguyên phi vô nguyên; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi hữu nguyên phi vô nguyên. Quán chơn như phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán chơn như phi viễn ly phi bất viễn ly; quán pháp giới, pháp tánh, bình đẳng tánh, ly

sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghi giới phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi thường phi vô thường; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi thường phi vô thường. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi lạc phi khổ; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi lạc phi khổ. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi ngã phi vô ngã; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi ngã phi vô ngã. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi tịnh phi bất tịnh; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi tịnh phi bất tịnh. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi không phi bất không; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi không phi bất không. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi hữu tướng phi vô tướng; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi hữu tướng phi vô tướng. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề phi viễn ly phi bất viễn ly; quán nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán pháp vô vong thất phi thường phi vô thường; quán tánh hằng trụ xả phi thường phi vô thường. Quán pháp vô vong thất phi lạc phi khổ; quán tánh hằng trụ xả phi lạc phi khổ. Quán pháp vô vong thất phi ngã phi vô ngã; quán tánh hằng trụ xả phi ngã phi vô ngã. Quán pháp vô vong thất phi tịnh phi bất tịnh; quán tánh hằng trụ xả phi tịnh phi bất tịnh. Quán pháp vô vong thất phi không phi bất không; quán tánh hằng trụ xả phi không phi bất không. Quán pháp vô vong thất phi hữu tướng phi vô tướng; quán tánh hằng trụ xả phi hữu tướng phi vô tướng. Quán pháp vô vong thất phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán tánh hằng trụ xả phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán pháp vô vong thất phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán tánh hằng trụ xả phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán pháp vô vong thất phi viễn ly phi bất viễn ly; quán tánh hằng trụ xả phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, quán tất cả đà-la-ni môn phi thường phi vô thường; quán tất cả tam-ma-địa môn phi thường phi vô thường. Quán tất cả đà-la-ni môn phi lạc phi khổ; quán tất cả tam-ma-địa môn phi lạc phi khổ. Quán tất cả đà-la-ni môn phi ngã phi vô ngã; quán tất cả tam-ma-địa môn phi ngã phi vô ngã. Quán tất cả đà-la-ni môn phi tịnh phi bất tịnh; quán tất cả tam-ma-địa môn phi tịnh phi bất tịnh. Quán tất cả đà-la-ni môn phi không phi bất không; quán tất cả tam-ma-địa môn phi không phi bất không. Quán tất cả đà-la-ni môn phi hữu tướng phi vô tướng; quán tất cả tam-ma-địa môn phi hữu tướng phi vô tướng. Quán tất cả đà-la-ni môn phi hữu nguyện phi vô nguyện; quán tất cả tam-ma-địa môn phi hữu nguyện phi vô nguyện. Quán tất cả đà-la-ni môn phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh; quán tất cả tam-ma-địa môn phi tịch tĩnh phi bất tịch tĩnh. Quán tất cả đà-la-ni môn phi viễn ly phi bất viễn ly; quán tất cả tam-ma-địa môn phi viễn ly phi bất viễn ly. Xá-lợi-tử! Đây gọi là quán các pháp.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, nên quán các pháp như thế!

--- o0o ---